
[Selecció de fragments de *les Investigacions filosòfiques*]

[Llenguatge (1)]

1. [...] Pensa ara en aquest ús del llenguatge: Envio algú a comprar. Li dono un paper en el qual hi ha els signes: «cinc pomes vermelles». Ell porta el paper al botiguer; aquest obre el caixó en què hi ha el signe «pomes»; després busca en un mostrari la paraula «vermell» i al davant d'ella hi troba una mostra de color; llavors diu la sèrie dels cardinals-suposo que se la sap de memòria-fins a la paraula «cinc», i, a cada adjectiu numeral, agafa una poma del caixó que té el color de la mostra. Així, i de manera semblant, és com s'opera amb paraules.

[Wittgenstein es pregunta]

1. [...] —«Però, ¿i ell com ho sap on i com ha de buscar la paraula «vermell» i què n'ha de fer de la paraula «cinc»?»—Bé, suposo que actua tal com ho he descrit. Les explicacions s'acaben en algun lloc.-Però, ¿què és el significat de la paraula «cinc»?—Aquí no se'n parlava gens ni mica d'un tal significat, sinó només de com s'usa la paraula «cinc».

2. Aquell concepte filosòfic del significat, en una representació primitiva de la manera de funcionar el llenguatge, s'hi troba com a casa seva. També es pot dir, però, que es tracta de la representació d'un llenguatge més primitiu que el nostre. [...]

[Llenguatge de (2)]

2. [...] Imaginem-nos un llenguatge per al qual valgui la descripció donada per Agustí: el llenguatge ha de servir per a la comunicació entre un constructor A i un seu ajudant B. A duu a terme una construcció a base de materials de pedra; hi ha blocs, columnes, lloses i bigues. B li ha d'allargar els materials, i ho ha de fer seguint l'ordre en què A els necessita.

Amb aquesta finalitat se serveixen d'un llenguatge que consta de les paraules «bloc», «columna», «losa», «biga». A diu les paraules cridant; B porta la pedra que ha après a portar segons el crit.-Vulgues concebre això com un llenguatge primitiu complet.

7. En la praxi de l'ús del llenguatge (2), una de les parts crida les paraules, l'altra actua d'acord amb elles; en l'alliçonament del llenguatge s'hi trobarà, però, aquest procés: el qui aprèn denomina els objectes. És a dir, diu la paraula quan el mestre assenyala cap a la

pedra. -Aquí es trobarà, fins i tot, un exercici encara més senzill: l'alumne repeteix les paraules que el mestre li diu abans. Ambdós són processos semblants al llenguatge.

També ens podem imaginar que tot el procés de l'ús de les paraules a (2) és un d'aquells jocs a través dels quals els infants aprenen la seva llengua materna. D'aquests jocs en diré «jocs de llenguatge», i parlaré a vegades d'un llenguatge primitiu com d'un joc de llenguatge.

I dels processos de denominar les pedres i de repetir les paraules dites abans també se'n podria dir jocs de llenguatge.

Pensa en alguns usos que es fan de paraules en els jocs de rotle.

També el conjunt fet pel llenguatge i per les activitats amb què està entreteixit, l'anomenaré el «joc de llenguatge».

[Llenguatge de (8)].

8. Considerem una ampliació del llenguatge (2). Que a més de les quatre paraules «bloc», «columna», etc., contingui una sèrie de paraules que s'utilitzi tal com el botiguer d'(1) utilitza els adjectius numerals (es pot tractar de la sèrie de les lletres de l'alfabet); a més, dues paraules, que podrien ser «cap allà» i «aquest» (perquè això ja indica més o menys la seva finalitat), que s'usen en connexió amb un moviment indicatiu de la mà; i, finalment, un cert nombre de mostres de colors. A dona una ordre del tipus «d-llosa cap allà», mentre li ensenya, a l'ajudant, una mostra de color, i, en dir «cap allà» assenyalava un lloc de l'obra. De l'estoc de lloses, B n'agafa del color de la mostra—una per cada lletra de l'alfabet fins a la «d», i les porta al lloc designat per A. —En altres ocasions, A dona l'ordre: «aquest-cap allà». En dir «aquest», assenyalava un dels materials de pedra. Etc.

9. Quan l'infant aprèn aquest llenguatge, ha d'aprendre de memòria la sèrie dels «numerals» a, b, c... I n'ha d'aprendre l'ús.—En aquest alligonament, ¿hi apareixerà també un ensenyament ostensiu de les paraules?—Bé, s'assenyalaran lloses, per exemple, i es comptarà: «a, b, c lloses». —Seria més semblant a l'ensenyament ostensiu de les paraules «bloc», «columna», etc., l'ensenyament ostensiu de numerals que no serveixen per a comptar, sinó per a designar grups de coses captables amb la vista. Així és com els infants aprenen l'ús dels cinc o sis primers cardinals.

¿També s'ensenyen ostensivament «cap allà» i «aquest»? —Imagina't de quina manera se'n podria, potser, ensenyar l'ús! En fer-ho, s'assenyalaran llocs i coses. Però, aquí, aquest gest d'assenyalar també té lloc en l'ús de les paraules i no només mentre s'aprèn l'ús.—

11. Pensa en les eines en una caixa d'eines: hi ha un martell, unes tenalles, una serra, un tornavís, un regle graduat, un cassó de cola, cola, claus i cargols.—Tan diverses com són les funcions d'aquests objectes, així de diverses són les funcions de les paraules. (I hi ha semblances aquí i allà.)

Certament, el que ens desconcerta és la uniformitat en la manera de presentar-se les paraules quan ens són adreçades o bé quan en les trobem escrites i impreses. Perquè la seva utilització no es troba davant nostre d'una manera tan clara. Especialment quan filosofem!

12. Com si mirem a dins la cabina d'una locomotora: hi ha manetes que semblen totes més o menys iguals. (I es comprèn, perquè totes s'han d'agafar amb la mà.) Però l'una és la maneta d'una cigonya que es pot ajustar contínuament (regula l'obertura d'una vàlvula); una altra és la maneta d'un interruptor que només té dues posicions efectives: o bé està tombat o bé està aixecat; la tercera és el mànec d'una palanca de fre: com més fort s'estira, més es frena; la quarta és la maneta d'una bomba: la maneta només funciona fent-la moure d'ací d'allà.

23. [...] L'expressió «joc de llenguatge» ha de subratllar aquí que parlar el llenguatge és una part d'una activitat o d'una forma de vida.

[Entre 23 i 24]. Fes-te present, amb aquests exemples, i amb d'altres, la multiplicitat dels jocs de llenguatge:

- Ordenar i actuar seguint les ordres—
- Descriure un objecte per l'aspecte o amidant-lo
- Fabricar un objecte seguint una descripció (dibuix)—
- Informar d'un esdeveniment
- Fer conjectures sobre l'esdeveniment—
- Establir i provar una hipòtesi—
- Exposar els resultats d'un experiment amb taules i diagrames—
- Inventar una història; i llegir-la—
- Fer teatre-
- Cantar corrandes—
- Endevinar enigmes-
- Fer un acudit; contar-lo—
- Solucionar un exemple de càlcul aplicat—
- Traduir d'una llengua a una altra-
- Demanar, agrair, renegar, saludar, pregar.

—És interessant comparar la multiplicitat de les eines del llenguatge i de les seves formes d'utilització, la multiplicitat dels tipus de paraules i de proposicions, amb allò que els lògics han dit sobre l'estructura del llenguatge. (I també l'autor del *Tractat lògico-filosòfic*.)

[Entre 31 i 32] [...] Considera encara aquest cas: li explico a algú el joc d'escacs; i començo assenyalant una figura i dient: «Això és el rei. Es pot moure així i així, etc., etc.».—En aquest cas direm: les paraules «Això és el rei» (o «D'això, se'n diu «rei»») només són una explicació de la paraula, si el qui aprèn ja «sap, què és una figura del joc» . S1, per tant, ja ha jugat, per exemple, a d'altres jocs, o bé ha fet, «amb comprensió», d'espectador del joc d'altres, i coses per l'estil. Només llavors podrà també ser rellevant que ell preguntí durant l'aprenentatge del joc: «Com se'n diu, d'això?»—és a dir, d'aquesta figura del joc.

Podem dir: Només pregunta amb sentit per la denominació aquell que ja sap què fer-ne.

32. El qui arriba a un país foraster, a vegades aprendrà el llenguatge de la gent del país a través de les explicacions ostensives que la gent li dona; i sovint haurà d'endevinar la interpretació d'aquestes explicacions, i a vegades ho encertarà, a vegades no.

Crec que ara podem dir: Agustí descriu l'aprenentatge del llenguatge humà com si l'infant arribés a un país foraster i no entengués la llengua del país; és a dir, com si l'infant tingués ja una llengua, però no aquesta. O també, com si l'infant ja pogués pensar, però parlar, encara no. I «pensar» voldria dir aquí quelcom semblant a parlar amb si mateix.

[Entre 38 i 39]. [...] Anomenem «nom» coses molt diverses; la paraula «nom» caracteritza molts tipus diversos d'ús d'una paraula, emparentats entre ells de moltes maneres diverses; entre aquests tipus d'ús, però, no hi és el de la paraula «aquest».

40. Parlem, primer, sobre aquest punt del raonament: que la paraula no té cap significat quan no li correspon res.—És important constatar que la paraula «significat» s'usa incorrectament, si amb ella es designa la cosa que correspon a la paraula. Això significa confondre el signi-ficat d'un nom amb el portador del nom. Si es mor el senyor N.N., es diu que es mor el portador del nom, però no que es mor el significat del nom. I seria insensat parlar així, perquè si el nom deixés de tenir significat, no tindria cap sentit dir «El senyor N.N. s'ha mort».

43. Per a una classe extensa de casos en què s'utilitza la paraula «significat» —bé que no per a tots els casos en què s'utilitza—, aquesta paraula es pot explicar de la manera següent: El significat d'una paraula és el seu ús en el llenguatge.

I el significat d'un nom s'explica, a vegades, valent-se d'assenyalar el seu portador.

47. [...] Si, sense cap més explicació, li dic a algú: «El que ara veig al meu davant és compost», amb raó preguntarà ell: «¿Què vols dir amb «compost»? Perquè això pot voler dir qualsevol cosa!»—La pregunta «¿Allò que veus, és com-post?», té sentit, ben segur, quan

ja consta el tipus de complexitat-és a dir, l'ús especial d'aquesta paraula de què es tractarà.
Si s'hagués fixat que, de la imatge visual

Ludwig Wittgenstein. *Investigacions filosòfiques*. Barcelona: Edicions 62, 1997.
Traducció de Josep-Maria Terricabras.